

СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА – ВАГОМИЙ ЧИННИК ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Галина Бойко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, 79000*

Розкрито поняття “соціальна мобільність педагога”. Визначено вагомі чинники професійного зростання педагога (професійне самовизначення, професійна самореалізація, модернізація педагогічної освіти, зв'язок теорії з практикою, сприятливе освітнє середовище) та умови розвитку соціальної мобільності педагога (зміна соціального статусу студентів у структурі суспільства (вчитель, вихователь). Досліджено особливості взаємодії з різними соціальними групами. Проаналізовано аспект готовності працювати в умовах інноваційних змін та проблему соціально-активного спрямування професії вчителя (вихователя). Виокремлено розвиток соціальної перцепції фахівця). Запропоновано основні шляхи професійного розвитку педагога.

Ключові слова: соціальна мобільність, педагог (вчитель, вихователь), професійне зростання, професійний розвиток, професійна самореалізація.

Інтеграційні процеси, що відбуваються у світовій спільноті, проникають у систему освіти, яка стає основною виробничою силою суспільства. Водночас виникає потреба у створенні певної системи професійної підготовки фахівців, її безперервності, яка ґрунтується на принципах інтегративності, гнучкості, конкурентоздатності, інформаційної прозорості, мобільності, орієнтації на потреби особи і суспільства.

Швидкоплинні умови життя в інформаційному суспільстві, наукові знання, що постійно оновлюються, зумовлюють сформованих умінь мобільного реагування педагога у своїй професійній діяльності на постійно змінювані потреби суспільства. Водночас нові технології, безперервні інноваційні процеси в освіті, перехід до компетентнісного підходу, необхідність формування мобільних кваліфікованих фахівців – все це теж передбачає сучасну школу мобільності та готовність працювати в умовах постійних змін. Сучасному динамічному суспільству потрібний педагог, відкритий до нового, здатний швидко адаптуватися у складних умовах професійної і соціальної дійсності, самостійно і відповідально ухвалювати рішення, орієнтований на успіх і постійне самовдосконалення [11].

Сучасний освітній процес актуалізує необхідність детальнішого вивчення специфіки соціальної мобільності майбутнього педагога, а також

чинників його професійного зростання. Тож актуальним є науковий пошук ефективних чинників формування в майбутніх педагогів таких ціннісних орієнтацій, які б сприяли їхній майбутній професійній діяльності.

Актуальність проблеми зумовила мету статті, яка полягає в теоретичному аналізі поняття “соціальна мобільність педагога”, визначенні та узагальненні чинників професійного зростання педагога та можливості їхнього впливу на професійний розвиток, самореалізації та самовизначення майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки.

Аналіз проблеми соціальної мобільності педагога дає змогу сформулювати певний досвід соціальної адаптації особистості, різноманітних проявів її соціальної активності, визначити умови розвитку соціальної мобільності.

Як стверджує А. А. Ярцев, мобільність повинна стати одним із провідних принципів сучасної професійної освіти, який ґрунтується на класичних принципах фундаментальності, науковості, систематичності, професійно-предметної скерованості. Мобільність освітнього процесу суперечить означеним принципам, є способом подолання протиріччя між тенденцією до стійкості, незмінності, завершеності змісту освіти до нових завдань і вимог її інноваційної зміни, вбудовуванням її в сучасне швидкозмінюване життя, соціокультурну та виробничу (педагогічну) ситуацію [14, с. 108].

Багато сучасних досліджень присвячені сутності та закономірностям підготовки майбутніх фахівців до різних напрямів педагогічної діяльності.

Проаналізуємо окремі з них. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх педагогів у процесі професійної освіти розглянуто у працях Н. В. Гузій, В. І. Панова, О. Я. Савченко, С. О. Сисоевої, теоретичні засади підготовки майбутнього педагога проаналізовано М. С. Вашуленко, С. С. Вітвицькою, Н. В. Кузьміною; соціально-педагогічні теорії особистості та її соціалізації обґрунтували А. М. Бойко, О. Б. Будник, Ю. А. Гришко, М. П. Лукашевич, Г. Е. Овчаренко, Ж. В. Петрочко, О. В. Язловецька.

Важливість особистісного розвитку майбутніх педагогів проаналізовано в наукових дослідженнях А. М. Богущ, С. С. Вітвицької, Н. В. Гавриш, В. В. Кузьменко.

Важливість освіти у вищій школі та професійна самореалізація фахівця розкрита у працях таких науковців, як О. А. Абдуліна, М. С. Вашуленко, В. М. Гриньова, Н. В. Гузій, І. А. Зязюн, Н. М. Лосева, С. О. Сисоева, В. В. Сластьонін, В. В. Радул.

Проблеми соціальної мобільності вивчали О. М. Балакірева, О. В. Безпалько, І. Д. Бех, Н. В. Грицькова, Є. О. Золотарьов, С. М. Оксамитна, Н. В. Коваліско.

Освіта орієнтована на виконання соціальних функцій і відображає відчуженість інститутів людини, організувати і регулювати які держава не спроможна. Пов'язаний із феноменом відчуження парадокс освіти полягає в тому, що вона водночас є засобом освоєння культури, розвитку можливостей особистості [13].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, міститься означене коло проблем сучасної освіти, вирішення яких ми вбачаємо у спрямуванні вищої освіти на формування соціальної мобільності майбутніх фахівців, а саме:

- недостатня відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці;
- недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні виклики [7].

Як зазначає Г. П. Васянович, важливо, щоб стандартизація вищої школи мала випереджувальний характер і змінювалася відповідно до реальних соціокультурних, освітніх змін на регіональному, державному і глобальному рівнях [2, с. 258].

Соціальна мобільність, на думку А. А. Ярцева (процес переміщення індивіда в соціальному просторі, яке приводить до зміни місця і статусу людини в структурі суспільства) є критерієм соціальної диференціації та індикатором стану сучасного суспільства. Сучасний педагог постійно взаємодіє з різними соціальними групами (дітьми, батьками, колегами), які належать до різних соціальних стратів. Педагог переміщується в соціумі з однієї соціальної групи в іншу з метою організації взаємодії, наприклад, батьків і школи. Отже, соціальна мобільність ґрунтується на сукупності різноманітних способів взаємовідносин між індивідом і суспільством (групою, соціальним прошарком), складених у постійно змінюючих умовах. Отож майбутньому фахівцю треба бути адаптивним, комунікативним і толерантним [14, с. 106].

Спосіб життя індивіда, соціальні ролі, які він виконує, забезпечують формування, трансформацію і закріплення властивостей, які утворюють зміст його соціально-професійного спрямування. Саме в системі соціально-професійних стосунків відбувається перетворення внутрішніх, психічних процесів індивіда на якісні властивості його особистості.

Як стверджує В. В. Радул, саме залежність засвоєння і відтворення соціального досвіду і є підґрунтям, на якому може розкриватися стан розвитку особистості [9, с. 250–251].

Важливим у підготовці майбутнього педагога є розвиток соціальної перцепції (сприйняття людини людиною) й емоційної реактивності, гнучкості поведінки, самоповаги й поваги до учня. Л. Л. Сушенцева виокремлює

механізми соціальної перцепції – способи, за допомогою яких люди інтерпретують, розуміють й оцінюють іншу людину. Дослідниця зазначає, що найпоширенішими механізмами є: емпатія, ідентифікація, соціальна рефлексія. Тому так важливо використовувати в освітньому процесі нетрадиційні форми і методи навчання (психолого-педагогічний консиліум, семінар, тренінги) та оригінальні методики підвищення психологічної компетентності майбутніх педагогів [11].

Аналізуючи поняття соціальної мобільності майбутнього педагога, доводимо актуальність та необхідність вивчення цього явища в процесі професійного становлення вихователя. Адже соціальна мобільність відіграє у цьому головну роль. Також варто звернути увагу та проаналізувати складові соціальної мобільності майбутнього фахівця. У процесі його професійного зростання до них належить професійне самовизначення, самореалізація, професійна підготовка та професійна діяльність.

На думку М. М. Дубінки, сам факт вибору професії сьогодні не завжди є остаточним. Людина може змінити професію, спрямувати вектор орієнтування щодо різних сфер життя, самостійно вибудувати власну діяльність, а це передусім, впливає на її професійну кар'єру і загалом визначає життєвий успіх. З огляду на це в реаліях сьогодення має бути забезпечений рух від потреб особистості, її самовизначення, самореалізації, розвитку її здібностей. Рішення вступити до педагогічного навчального закладу і стати вчителем – початковий етап тривалого і складного процесу професійного самовизначення [6, с. 148].

Спираючись на ідеї А. С. Власенко, М. М. Дубінка зазначає, що студентство – це особлива соціальна група, яка формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи в суспільному виробництві, науці і культурі є головним заняттям [6, с. 150].

Отже, за дослідженнями М. М. Дубінки, професійне самовизначення студентів – це складний, цілісний, особистісно орієнтований процес, спрямований на формування індивідуальної позиції, це результат вибору та проектування власної професійної діяльності і самореалізації в ній. Ефективність цього процесу значно залежить від того, яка була орієнтація абітурієнта на педагогічну професію ще до вступу до педагогічного навчального закладу, які мотиваційні аспекти його педагогічних намірів, що формуються протягом тривалого часу під впливом багатьох чинників та обставин, який рівень освіченості, цінностей, ідеалів студента, що сформувалися в умовах професійно-педагогічної підготовки до вступу у ВНЗ [6].

Професійне самовизначення – це динамічна система, діючи в якій індивід набуває готовності до самостійної, творчої діяльності з усвідомленням та суб'єктивним співвіднесенням суспільних вимог з власними потенційними та наявними здібностями, комплексом внутрішніх умов. Водночас він набуває здатності до самостійного прийняття рішень щодо важливих життєвих цілей, які мають сенс як для самого суб'єкта, так і для суспільства, де рушійною силою самовизначення виступають об'єктивні суперечності в системі “хочу – можу – маю – вимагають”, які впливають із самої природи людини як суспільної істоти. Мислячи та діючи індивідуально, особистість поєднує свою діяльність з діяльністю інших людей через суспільно опосередковані відносини. Синтез сторін цих суперечностей на певному шаблі зрілості і взаємної відповідності кожного з них може бути для самого індивіда почуттям самостійності [9, с. 154].

Професійне самовизначення, як зазначає В. В. Радул, багатоаспектний процес, який може бути процесом поетапного ухвалення рішень особистістю й узгодженням власних надбань і потреб суспільства; формуванням індивідуального стилю життя, частиною якого є професійна діяльність. Метою професійного самовизначення майбутнього педагога є формування внутрішньої готовності до усвідомленої і самостійної побудови моделі власної поведінки і перспектив свого розвитку; готовність розглядати себе особистістю, що розвивається, самостійно бачити особистісну значущість речей, вибудовувати власну поведінку, формувати професійно значущі якості [9, с. 155].

Ю. А. Гришко, досліджуючи цінності самореалізації майбутніх педагогів у процесі їхньої фахової підготовки, сформулював основні положення, на яких має ґрунтуватися експлікація (від лат. “пояснюю, розгортаю”; наукове пояснення, тлумачення) організаційно-педагогічних умов формування цінності самореалізації майбутніх педагогів, а саме:

– формування цінності самореалізації може відбутися у процесі сконструйованого фізичного, інтелектуального та почуттєвого контакту між майбутніми педагогами й фахівцями, що є носіями досвіду ефективного та щасливого буття в педагогічній професії;

– формування цінності самореалізації має забезпечити спрямування традиційної форми організації навчання в напрямі більшої кількості та якості актів особистісного самовизначення [4, с. 8].

Розв'язання проблеми формування цінності самореалізації майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки Ю. А. Гришко вбачає у забезпеченні сукупності організаційно-педагогічних умов, а саме: насичення педагогічного процесу методами та засобами, що стимулюють вияв студентами критичності мислення, креативності, ціннісного самовизначення; забезпечення тривалого фізичного, інтелектуального й емоційного контакту студентів з педагогами-

майстрами в реальному та опосередкованому навчальними засобами вигляді; фіксація цінності самореалізації як необхідної компоненти в навчально-методичній документації; організація і стимулювання колективного дискусійного простору з проблем особистісного та професійного самопізнання, саморозуміння й самовизначення [4].

М. Г. Чобітько вважає, що сучасна професійна педагогічна освіта потребує такого викладача, ціннісними установками якого є пріоритет особистісного розвитку студентів, спроможність вільно орієнтуватися в складних соціокультурних обставинах, готовність обслуговувати не тільки інноваційні процеси, а й процеси творчості в широкому розумінні. Особистісна орієнтація у вищій педагогічній освіті процесом, що сприяє лібералізації всього життя суспільства. Проте він не буде відбуватися "автоматично" і тому потребує спеціального культивування [13].

Як стверджує Г. П. Васянович, модернізація педагогічної освіти передбачає оновлення головної мети – формування учителя-фахівця, якому притаманне творче мислення, гуманістичний світогляд, спрямовані на розв'язання освітньо-виховних задач, пов'язаних із формуванням цілісної особистості, готової до продуктивної самодіяльності. На думку дослідника, оптимальним є не той стандарт, який орієнтує на мінімум знань, а той, який спрямовує на фундаментальність освітніх результатів, формування цілісної особистості [1, с. 263].

Головним завданням професійного навчання, на думку Н. Г. Ничкало є підготовка "кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості" [8 с. 11].

Деякі дослідники пропонують розглядати навчання як особливий вид освітнього процесу, за допомогою якого створюється основа для повноцінного розвитку студентів, формування в них потрібних якостей, а також професійного самовдосконалення і творчої самореалізації на шляху їхнього руху до вершин професіоналізму. Особистість випускника вишу, на їхню думку, повинна відповідати чотирьом системним характеристикам як меті формування:

1. Направленість, яку розглядають як складне особистісне утворення, як мотиваційну сферу людини.
2. Моральна стійкість особистості, яка дає змогу їй зберегти психічне здоров'я в умовах несприятливого соціуму.

3. Креативність (готовність до творчості), яка проявляється в інтелектуально-творчій ініціативі, широті асоціацій, гнучкості і оригінальності мислення, динамізмі психічних процесів.

4. Готовність до продовження освіти, яка охоплює наявність переконання у правильному виборі діяльності; мотивації, яка характеризує позитивне ставлення до обраної професії й об'єкта майбутньої праці на рівні стійких інтересів і нахилів наявності знань про обрану діяльність та первісних умінь для творчого вирішення завдань [5, с. 29].

Практичне перетворення дійсності можливе лише на основі знання. У процесі трудової діяльності практики можна набути тільки емпіричних знань. Проте вирішення практичних завдань потребує використання не тільки емпіричних, а й теоретичних знань. Без відповідних теоретичних знань практичний працівник не може ефективно вирішувати відповідні практичні завдання. Водночас теорія завжди нерозривно пов'язана з практикою. Реалізація цілісної професійної освіти передбачає не лише забезпечення студентів конкретно визначеними знаннями, які можуть бути використані у практичній діяльності, а такими знаннями, які утворюють методичну базу для вироблення власних уявлень та позицій, постійного самовдосконалення, здатності динамічного аналізу та мобільної інтеграції до навколишнього середовища.

Професійна участь людини в суспільно корисній праці, до якої її готує освіта, неможлива без наявності громадянської позиції, розвиненої правосвідомості, готовності слідувати прийнятним в суспільстві нормам та ін. Тому самі знання не можуть слугувати достатнім підґрунтям для включення молодшої людини в життя суспільства.

Під якістю професійної підготовки Н. В. Уйсімбаєва розуміє цілісну сукупність властивостей суб'єкта діяльності, яка визначає його професійний рівень компетентності й дає йому змогу засвідчувати певну соціальну цінність та відповідати потребам і можливостям ринку праці, а також визначає готовність до діяльності, відповідної до здібностей та кваліфікації в системі соціо-професійних відношень, здатність нести особисту соціальну і юридичну відповідальність за рішення, які ухвалюють [12, с. 321–322].

Якість діяльності майбутнього вчителя в середовищі його життєдіяльності полягає в соціальній активності. Соціальна активність відбувається перетворенням і самодіяльністю в усіх сферах суспільного життя. На цих засадах формується самовизначення, самовираження, самоствердження, самоврядування та самовиховання особистості [3, с. 66].

Для того щоб професійна діяльність стала однією з пріоритетних цінностей людини, потрібно розв'язати важливі практичні завдання з надання професійній підготовці майбутніх викладачів особистісної спрямованості, а саме: а) становлення і корекція усвідомлення студентами свого смислового

життєвого простору, його зв'язків із завданнями майбутньої педагогічної діяльності; б) визначення оцінки власних професійних можливостей і врахування динаміки їхнього розвитку за педагогічної підтримки та корекції індивідуальної програми професійної підготовки; в) організація професійно-підготовчої діяльності з розвитку смислових орієнтацій професійного служіння, особистісної самореалізації і самовираження студентства в умовах, наближених до реальної педагогічної діяльності; г) запровадження в ході професійної підготовки поступової трансформації особистісних якостей студентів, потрібних для навчально-пізнавальної діяльності, в особистісні якості, що визначаються стандартом компетентності педагога і є достатніми для його професійної діяльності [10, с. 152].

Аналіз наукових джерел проблеми формування соціальної мобільності педагога дає змогу виокремити такі чинники його професійного зростання:

- професійне самовизначення студентів в умовах освітнього процесу вищого навчального закладу;
- цінність професійної самореалізації майбутніх вчителів, вихователів;
- модернізація педагогічної освіти;
- нерозривний тісний зв'язок теорії з практикою;
- організація сприятливого освітнього середовища вищого навчального закладу.

Проблема середовища як чинника становлення індивідуальності, професіоналізму майбутнього фахівця та інноваційні процеси в освіті зумовлюють необхідність безперервного самовдосконалення, творчого та фахового зростання педагога, що спонукає визначити умови розвитку соціальної мобільності педагога (вчителя, вихователя):

- зміна соціального статусу студентів у структурі суспільства (вчитель, вихователь);
- соціально-активне спрямування професії вчителя (вихователя);
- взаємодія з різними соціальними групами;
- готовність працювати в умовах інноваційних змін;
- розвиток соціальної перцепції фахівця.

Спираючись на результати виконаних досліджень, ми визначали соціальну мобільність педагога як рівень сформованості та готовності до фахової підготовки [1, с. 72].

Аналіз подальших досліджень дає змогу доповнити наше визначення як рівень сформованості та готовності до здійснення фахової підготовки; формування умінь мобільного реагування майбутнього фахівця у своїй професійній діяльності на змінювані потреби суспільства; адаптація майбутнього педагога (вчителя, вихователя) у професійній та соціальній дійсності.

Отже, соціальна мобільність майбутнього педагога (вчителя, вихователя) – це процес його переміщення, змін та перевтілень з однієї соціальної позиції на іншу зі зміною соціальної ролі та статусу в процесі фахової підготовки в умовах вищого навчального закладу.

1. Бойко Г. О. Соціальна мобільність педагога: теоретико-методологічний аспект / Г. О. Бойко // Педагогіка і психологія професійної освіти : Науково-методичний журнал. – 2016. – № 2. – С. 66–75.
2. Васянович Г. П. Вибрані твори : у 7т. / Г. Васянович – Т. 6 : Зб. наук. пр. – Львів : Норма, 2015. – 320 с.
3. Ганжа О. Критерії формування соціально-професійної зрілості майбутнього вчителя / О. Ганжа // Рідна школа № 6 (червень) – 2011. – С. 65–68.
4. Гришко Ю. А. Формування цінності самореалізації майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки (2009): автореф.дис.на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. А. Гришко. – Запоріжжя : Б. в., 2009. – 20 с.
5. Драч І. І. Мотиваційно-ціннісні аспекти формування професійної направленості у ВНЗ / І. І. Драч, І. М. Драч // Коледжанин. – 2002. – № 1. – С. 28–31.
6. Дубінка М. М. Проблема професійного самовизначення студентів у вищому педагогічному навчальному закладі / М. М. Дубінка // Наукові записки КДПУ. Серія : Педагогічні науки / ред. кол. : В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 120. – С. 148–155.
7. Національна доктрина розвитку освіти України [Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002.
8. Ничкало Н. Г. Професійно-технічній освіті – державну підтримку та науково-педагогічне забезпечення // Нові технології навчання : Наук. метод. зб. Вип. 15. – Київ : ІСДО, 1995. – С. 11.
9. Радул В. В. Самореалізація особистості як кретириальна характеристика її соціальної зрілості. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць. – Вип. 16, Кн. 1. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – 384 с.
10. Ребенок В. М. Особисто-орієнтований підхід у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2654.

11. Сушенцева Л. Мобільність майбутнього педагога професійного навчання. [Електронний ресурс] // Режим доступу <https://core.ac.uk/download/pdf/19088557.pdf>.
12. Уйсімбаєва Н. В. Проблема формування професійно важливих якостей у майбутніх фахівців. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць. – Вип. 16, книга 1. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – 384 с.
13. Чобітько М. Проблема особистісно орієнтованого навчання в професійній підготовці майбутніх учителів http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/NPO/2001_4/Chobitko.pdf.
14. Ярцев А. А. Генезис развития социально-Профессиональной мобильности будущего педагога. Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова, 2009, том 15. Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социокинетика. – № 4. – 2009. – С. 105–108.

Стаття: надійшла до редколегії 25.11.2016

доопрацьована 15.03.2017

прийнята до друку 11.04.2017

**TEACHER'S SOCIAL MOBILITY AS
A SIGNIFICANT FACTOR IN THE PROFESSIONAL GROWTH**

Halyna Boyko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA – 79000*

The article deals with the concept of “social mobility of a teacher”. Social mobility of a teacher (teacher educator) as the level of development and readiness for exercise training is defined. The essence of the “social mobility” of the future teacher is generalized. The article proves the urgency and the need to study this phenomenon in the process of becoming a teacher. Social mobility is indicated to play the great role in it.

The author emphasizes that modern educational process updates the necessity for a more detailed study of the social mobility nature of the future teacher (teacher educator), and its professional factors of the growth (professional self-determination, professional fulfillment, upgrading teacher education, communication theory and practice, enabling learning environment).

The article determines the conditions of teacher's social mobility: the changing of the social status of students in the structure of the society; the features of the interaction of different social groups; the aspect of readiness to work under innovative changes and the problem of social active direction of the teaching profession (teacher); the development of professional social perception. The author suggests the main ways of the professional development of teachers.

Based on the theoretical analysis of the problem of teacher's social mobility, the experience of the social adaptation of a personality is generalized; different displays of social activity, the conditions of social mobility are proposed. The article generalizes the definition of social mobility as the level of the development and readiness for the implementation of professional training, skills' formation of the quick responses of the future expert to the changing needs of the society, the adaptation of the future teacher in professional and social reality.

Key words: social mobility, pedagogue (teacher, educator), professional growth, professional development, professional self-realization.